

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів

Допущено до захисту
Завідувач кафедри

(підпис)
«___» _____ 202 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою «Управління публічними фінансами»
на тему: «Податкова політика держави та її вплив на економічний розвиток»

Виконавець:

студентка ЦЗВФН
Слюсаренко Дарія Русланівна

/підпис/

Науковий керівник:

д.е.н., професор
Слатвінська Марина Олександрівна _____
/підпис/

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ	7
1.1. Науково-теоретичні аспекти податкової політики держави	7
1.2. Мета, завдання та принципи податкової політики	14
1.3. Соціально-економічна роль цифрової трансформації податкового адміністрування як детермінанти дієвої податкової політики.....	26
Висновки до розділу 1.....	37
РОЗДІЛ 2. ДІЄВІСТЬ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ	40
2.1. Тенденції формування податкових надходжень Державного бюджету..	40
2.2. Аналіз впливу податків на формування доходів місцевих бюджетів....	50
2.3. Проблемні аспекти функціонування податкової політики та її вплив на бізнес	56
Висновки до розділу 2.....	65
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ	67
3.1. Зарубіжний досвід функціонування податкової політики та можливості його імплементації до українських реалій	67
3.2. Шляхи вдосконалення податкової політики держави	80
Висновки до розділу 3.....	90
ВИСНОВКИ.....	93
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	100

ВИСНОВКИ

У процесі проведеного дослідження теоретичних засад податкової політики держави та обґрунтування прикладних аспектів її функціонування й формування рекомендацій щодо шляхів її вдосконалення ми дійшли наступних висновків:

1. З'ясовано, що є сенс розглядати податкову політику держави як комплексне поняття з різних позицій. Досліджено науково-теоретичні аспекти податкової політики держави. На підставі проведених узагальнень запропоновано власне бачення цього поняття. А саме, під податковою політикою держави варто розуміти - обраний державою політичний курс, що включає науково обґрунтовані та системні рішення, закріплені в законодавчо-нормативних документах, і мають стратегічно важливе значення для держави та її громадян. У цих рішеннях містяться заходи різного характеру - економічного, фінансового, податкового та управлінського, правового, організаційного, спрямовані на упорядкування правовідносин у сфері оподаткування між державою та іншими суб'єктами з метою досягнення балансу між фінансовими ресурсами держави та обсягом її видатків, які залежать від потреб держави в конкретний період.

2. Висвітлено мету, завдання та принципи податкової політики, які відображають стратегічний підхід до управління податковою політикою, сприяючи її ефективності та відповідності соціальним цінностям.

Система принципів державної податкової політики включає в себе різноманітні аспекти, спрямовані на забезпечення ефективності та відповідності соціальним цінностям. Ці принципи можуть бути узагальнені як основні принципи, що охоплюють різні аспекти діяльності податкової системи, а саме: автоматизація - застосування сучасних технологій для полегшення збору, обробки та аналізу податкової інформації; вигідність для держави та платника податку; врахування та узгодження різних інтересів; економічна ефективність;

єдиний підхід до встановлення податків і зборів; загальність оподаткування; інтеграційність; наукова обґрунтованість; нейтральність оподаткування; безперервність; оперативність; податкова культура; презумпція правомірності рішень платника податку; простота побудови та прозорість.

Наведена система принципів державної податкової політики є обґрунтованою та комплексною, проте варто зауважити, що інші принципи можуть доповнювати цю систему, зберігаючи внутрішню її логіку та лад. Зазначимо, що ретельний розгляд кожного принципу є вже відзначено в сучасній доктрині, тому подальше їхнє розкриття може виглядати як зайве.

Таким чином, варто підкреслити, що деталізація вмісту кожного принципу не має ані практичного, ані теоретичного сенсу, оскільки вони вже вивчені та описані в літературі. Замість цього, важливо підкреслити, що всі ці принципи є неодмінною частиною системи державної податкової політики, яка має за мету реалізацію конкретних напрямів. І, нарешті, ці напрями реалізації є основою для розуміння змісту та завдань державної податкової політики, що визначає її сутність та напрями розвитку.

3. Висвітлено соціально-економічну роль цифрової трансформації податкового адміністрування як детермінанти податкової політики. Зазначено, що цифрові технології та сервіси володіють великим потенціалом у сфері податкового адміністрування. Однак їх використання повинно бути обґрунтованим і ретельно опрацьованим з технологічного погляду для уникнення можливих ризиків та забезпечення максимальної ефективності й прозорості податкової політики. Застосування цифрових технологій може взяти верх у боротьбі із фінансовою злочинністю, такою як відмивання грошей і корупція. Наприклад, введення електронного обліку фінансових операцій та моніторинг податкових платежів може виявити і запобігти можливим випадкам фіскального обману. Крім того, публічна доступність фінансових даних може сприяти громадському контролю за діяльністю фіскальних органів та завадити можливим корупційним схемам. Використання цифрових

технологій також обіцяє ефективні та зручні комунікації між податковими органами та платниками податків. Застосування електронних сервісів і технологій значно скоротить час на обробку запитів та сприятиме більш ефективній взаємодії між ними.

4. Аналіз тенденцій формування податкових надходжень Державного бюджету дозволи в виявити, що ключову роль у формуванні надходжень до бюджету у 2023 році, так само як і в попередні роки, відіграли такі складові: податок на додану вартість (ПДВ) з імпортованих та внутрішніх товарів, робіт і послуг; податок на доходи фізичних осіб; податок на прибуток; рента за користування надрами; акцизи на нафтопродукти, алкоголь та цигарки. Найбільша стаття доходів у бюджеті визначається податком на додану вартість (ПДВ) з імпорту. За 2020 рік, надходження від цього податку з імпортованих товарів на територію України склали 274 113,5 млн грн. Ця сума менша на 21 263,8 млн грн у порівнянні з 2018 роком та на 5617,3 млн грн менше, ніж у 2019 році. Зменшення обсягу надходжень пояснюється введеними санкціями та непевною ситуацією на зовнішньому та внутрішньому ринках, обумовленою рядом геополітичних факторів та проблемами, пов'язаними з пандемією COVID-19.

Дохід від внутрішніх товарів і послуг, що надійшов до бюджету України, склав 493,4 млрд грн у 2018 році. У 2023 році відбулося збільшення на 676 млрд грн, а відповідно зросли надходження від податку на додану вартість (ПДВ) протягом розглядуваного періоду Також відбулося збільшення доходів від вироблених в Україні та імпортованих підакцизних товарів. Останні роки акцизи на цигарки та алкоголь зросли, що призвело до збільшення надходжень до бюджету. У 2023 році від продажу внутрішніх підакцизних товарів (алкоголь, цигарки, нафтопродукти) зібрано більше, ніж у попередньому році.

У 2018 році найбільш проблемними статтями надходжень до державного бюджету були податок на додану вартість (ПДВ) (недонадходження становили 2,56% від планового показника) та акцизний податок (4,22% відповідно). У 2019

році ситуація повторилася, де проблемними залишалися ПДВ (8,93%) та акцизний податок (5,28%). У 2020 році найважливішою проблемною статтею був податок на прибуток підприємств (1,6%). У 2023 році це був ПДВ.

З іншого боку, найбільш вражаючим перевиконанням плану щодо мобілізації податків до бюджету було відзначено у відношенні до податку на прибуток підприємств у 2018 році (17,69%) та 2019 році (12,11%) та 2023 р., а також щодо акцизного податку у 2021 році (17,13%), 2023 р (6,4%).

5. Здійснено аналіз впливу податків на формування доходів місцевих бюджетів. За період з 2018 по 2023 роки частка податкових надходжень у структурі доходів місцевих бюджетів зросла з 41,3% до 66,5%, а частка місцевих податків і зборів у структурі доходів місцевих бюджетів у 2023 році склала 15,5%. Значне зниження частки відмічається по ПДФО з 52,4% у 2018 році до 43,9% у 2023 році. Це зростання відбулося за рахунок надходжень від податку на майно (податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, земельного податку та орендної плати), а також єдиного податку.

6. Виявлені проблемні аспекти функціонування податкової політики та її вплив на бізнес. Серед чинників негативного впливу на якість податкового законодавства найчастіше впливають: постійні зміни, протиріччя та неоднозначні положення, що призводять до численних роз'яснень, що суперечать одне одному, та несправедливої правозаставної практики, складність. Тоді як на податкове адміністрування впливають: кількість часу, витраченого на підготовку податкової звітності та сплату податків; поспішне запровадження нових правил та недостатність часу для пристосування до них; незрозумілість правил та роз'яснень щодо підготовки податкової звітності та проведення платежів; недосконалість електронної системи звітності; кількість платежів.

7. Досліджено зарубіжний досвід функціонування податкової політики та можливості його імплементації до українських реалій. Виявлено, що в міжнародній практиці має місце використання низки цифрових засобів.

Наприклад запущений додаток e-Fatura, який дозволяє платникам податків полегшити процес підтвердження витрат, відстежуючи рахунки за їхнім ідентифікаційним номером податкового обліку; використовують додаток e-Renta для спрощення процедури прибуткового оподаткування, що полегшує та сприяє добровільному декларуванню. Узагальнивши практику зарубіжного досвіду податкової політики є сенс виокремити такі напрямки цифровізації діяльності суб'єктів податкового адміністрування в Україні:

Розвиток системи електронного податкового декларування та сплати податків:(Забезпечення прозорості та достовірності податкової інформації; Використання новітніх цифрових аналітичних інструментів для реального часу; Впровадження автоматичного обміну податковою інформацією з іншими країнами).

Модернізація процесів комунікації платників(Вдосконалення електронних сервісів для попереднього декларування та інтерактивного заповнення звітності.Забезпечення онлайн консультування та сплати податків).

Удосконалення аналізу фінансової діяльності платників:(Використання технологій штучного інтелекту та аналітики даних для податкового моніторингу. Впровадження електронного аудиту на основі стандарту звітності для виявлення ризиків податкових правопорушень).

Оптимізація фахового кадрового потенціалу:(Покращення процедур впровадження цифрових технологій у системі фіскального адміністрування. Підвищення рівня податкової грамотності платників податків за допомогою кваліфікованого персоналу.).

Формування організаційно-правового середовища (Зміцнення захисту інформаційної безпеки в системі фіскального адміністрування. Протидія кіберзлочинності за допомогою сучасних технологій захисту від кібератак).

Ці заходи спрямовані на покращення дієвості податкової політики та ефективності й прозорості податкової системи в Україні за аналогією із передовими світовими практиками.

8. З'ясовано, що цифровізація процесів адміністрування податків здійснює статистично значущий вплив на детінізацію економіки та підвищення податкової конкурентоспроможності країни й її економічний розвиток загалом. Сформовано шляхи вдосконалення податкової політики держави. Сформовано напрями вдосконалення податкової політики держави яка має бути спрямована на формування системи стимулювання підприємницької діяльності та інвестиційної активності як важливого джерела податкових надходжень в державу.

Запровадження такого принципу можливе через надання підприємцям інвестиційних пільг, що мають цільовий характер та суворо контролюються з боку податкових органів.

Систематизація векторів цифровізації діяльності суб'єктів фіскальної політики полягає у :

- Використанні цифрових технологій для поліпшення процесу взаємодії між платниками податків та суб'єктами, які використовують бюджетні кошти
- Використанні цифрових технологій для вдосконалення діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування — суб'єктів фіскальної політики
- Використанні цифрових технологій для здійснення регулювання економічного розвитку, перерозподілу фінансових ресурсів, повернення податкових платежів, надання податкових пільг тощо
- Використанні цифрових технологій для оптимізації підприємницької діяльності в контексті декларування, обліку та сплати податкових зобов'язань.

Для підвищення рівня ефективності податкової системи в Україні необхідно реалізувати наступні заходи: 1. Дотримання стабільності в нормативно-правовому регулюванні податкового законодавства. Запропоновані податкові нормативи для суб'єктів господарювання мають бути простими та зрозумілими та не повинні постійно змінюватись. 2. Оптимізація рівня податкового навантаження з метою стимулювання розвитку нових робочих місць, зростання ринку праці та вивільнення грошових коштів населення для розвитку власного бізнесу. 3. Підвищення ефективності управління податковим боргом, що включає: віднесення до податкової застави усіх активів боржника, незалежно від розміру податкового боргу; застосування продажу майна відразу після невиконання графіка погашення податкового боргу; передбачення в законодавстві норми про автоматичне списання частини коштів у погашення податкового боргу у момент їх надходження на рахунок платника. 4. Автоматизація процесів оподаткування із застосуванням сучасних технологій. Органам ДПС слід продовжити роботу щодо вдосконалення системи електронного документообігу та системи електронного адміністрування ПДВ, застосовувати спрощені форми податкової звітності, звітування платниками за операціями у режимі реального часу тощо. 5. Збільшення відповідальності за використання тіньових податкових схем при веденні бізнесу та умисній мінімізації податкових зобов'язань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Третякова О. В. Вплив податкової політики на економічний стан та подальший розвиток країни. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. 2014. Вип. 5 (4). С. 147-149. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2014_5%284%29_40.
2. Ільяшенко В. А. Податкова політика в системі регулювання соціально-економічного розвитку держави. Економіка та держава. Економічна наука. 2013. № 8. С. 22-24. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/8_2013/7.pdf
3. Податкова система: навчальний посібник / В. Г. Баранова, О. Ю. Дубовик, В. П. Хомутенко та ін.; за ред. В. Г. Баранової. Одеса: ВМВ, 2014. 344 с.
4. Швайко М. Л. Особливості податкової політики України у сучасних умовах. Інвестиції: практика та досвід. Економічна наука. 2019. № 16. С. 33- 38.
5. Єфремов А.О. Актуальні проблеми становлення державної податкової політики в Україні. Юридична наука. 2020. № 7(109). С. 90-97.
6. Податковий кодекс України від 02 груд. 2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
7. Проект Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо стимулювання детінізації доходів та підвищення податкової культури громадян шляхом запровадження добровільного декларування фізичними особами належних їм активів та сплати одноразового збору до бюджету від 25.02.2021 № 5153 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71231
8. Стратегія економічної безпеки України на період до 2025 року: указ Президента України від 11.08.2021 № 347/2021 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text>.
9. План Дій BPS: ключові аспекти для України. URL: https://www.mof.gov.ua/storage/files/2020_BEPS.pdf

10. Енциклопедія державного управління: у 8 т. / за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка. К. : НАДУ, 2011. Т. 4 : Галузеве управління. 2011. 648 с.
11. Романов В. Є., Рудік О. М., Брус Т. М. Державна політика: аналіз та механізми її впровадження. Дніпропетровськ: ДРІДУ НАДУ, 2003. 72 с.
12. Державна політика: підручник / Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, Ю. П. Сурмін та ін.; за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка. К.: НАДУ, 2014. 448 с
13. Коршунова Н. В. Поняття державної політики: теоретико-правове дослідження: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2017. 240 с.
14. Безпалова О. І. Концептуальні засади державної політики у правоохоронній сфері. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. 2012. № 2 (57). С. 8–16.
15. Лаврук О. В. Сутність поняття державної політики. Університетські наукові записки. 2018. № 3-4. С. 254-263. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2018_3-4_25.
16. Насипайко, Д. С. Податкова політика України: проблеми та перспективи розвитку. Наукові записки. 2012. Вип. 12. Ч. 1. С. 74-80.
17. Єфремов А.О. Концептуальні засади державної податкової політики. Перспективні напрямки розвитку юридичної науки у XXI сторіччі: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 17– 18 лютого 2021 р. Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2021. С. 40–43.
18. Дем'янчук О. П. «Державна політика» та «публічна політика»: варіант перехідного періоду. Наукові записки. 2000. Т. 18: Політичні науки. С. 31-36.
19. Боровик А.В., Томчук А.В., Дрозд О.Ю. та ін. Адміністративноправові засади реалізації державної політики щодо запобігання домашньому насильству: навчальний посібник. Одеса: Вид. дім «Гельветика», 2021. 288 с
20. Білодід І. К. Словник української мови: в 11 т. Київ: Наук. думка, 1970-1980. Т. 4, 1973. 840 с.

21. Антонов О. І. Сучасні чинники та перспективні напрями розвитку національної податкової політики. *Агросвіт*. 2020. № 23. С. 78-82.
22. Литвиненко Я. В. Податкова політика: навчальний посібник. К:ИМАУП, 2003. 224 с.
23. Гербіченко І. А. Критерії формування податкового механізму ринкового типу. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. Вип. 19.2. С. 236-240.
24. Податкова політика: теорія, методологія, інструментарій. Навчальний посібник. / під ред. Ю. Б. Іванова, І. А. Майбурова. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2010. 492 с.
25. Єфремов А.О. Мета та завдання державної податкової політики в Україні. *Юридична наука*. 2020. № 8(110). С. 81-87
26. Янг Е., Куїнн Л. Як написати дієвий аналітичний документ у галузі державної політики: практичний посібник. К.: К.І.С., 2003. 120 с.
27. Кашпур Л. М. Удосконалення податкової політики в умовах розвитку громадянського суспільства в Україні: дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02. Київ, 2016. 207 с.
28. Адміністративне право України: підручник / за заг. ред. Т.О. Коломощ. Київ : Істина, 2008. 457 с.
29. Дєєва Н. М. Оподаткування в Україні: навчальний посібник. В.: Центр учбової літератури. 2009. 544 с.
30. Свищук А. С. Методологічні засади податкового регулювання. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2014. № 5. С. 89-104. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vknteu_2014_5_10.
31. Олійник О. В., Філон І. В. Податкова система: навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 456 с.
32. Голіонко Н.Г., Іванова А.С. Цифрові інновації в сучасному суспільстві. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/84323356.pdf>

33. Брюховецька Н. Ю., Черних О. В. Індустрія 4.0 та цифровізація економіки: можливості використання зарубіжного досвіду на промислових підприємствах України. *Економіка промисловості*. 2020. № 2 (90). С. 116–132.
34. Пуцентейло, П. Р., Гуменюк, О. О. Цифрова економіка як новітній вектор реконструкції традиційної економіки. *Інноваційна економіка*. 2018. № 5–6 (75). С. 131–143.
35. Котелевець Д. Проблема наукового визначення поняття цифрової економіки. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2022. Вип. 18 (2). С. 239–247. URL: <https://journals.pnu.edu.ua/index.php/aprde/article/view/6120/6374>
36. Murray, Andrew (2016), *Information Technology Law*, 3rd ed., Oxford University Press. URL: <https://www.oxfordlawtrove.com/display/10.1093/he/9780198804727.001.0001/he-9780198804727.jsessionid=E5B92F8ED0855BBDBCCA2643A60BAF27>
37. Жекало Г. І. Цифрова економіка України: проблеми та перспективи розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Вип. 26, ч. 1. С. 56–60.
38. Волосович С., Василенко А., Чубаєвський В. Фінансові технології податкового адміністрування. *Вісник КНТУ*. 2019. № 4. С. 5–15.
39. Криворучко Г. В. Технологія блокчейн та перспективи її застосування в процесі бюджетування, орієнтованого на результат. *Вісник економічної науки України*. 2018. № 2. С. 108–113.
40. OECD Tax Administration Series Report 2021 — ATO submission (supporting Illustrations for Alex, Virtual Assistant). Australian Taxation Office. URL: <https://www.oecd.org/tax/forum-on-tax-administration/publications-and-products/australia-virtual-assistant-alex.pdf>
41. Apps para celular e tablet. Receita Federal. URL: <https://www.gov.br/receitafederal/pt-br/centrais-de-conteudo/download/dispositivos-moveis>

42. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 р. №67-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-p#Text>

43. Використання інформаційно-комунікаційних технологій на підприємствах України (за даними Державної служби статистики України). URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/zv/ikt/arh_ikt_u.html

44. Офіційний сайт Державної служби статистики України: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

45. Лагодієнко Н. В., Скляр Л. Б., Степаненко С. В. Електронне адміністрування податків як засіб підвищення ефективності їх сплати. *Економічний простір*. 2022. № 178. С. 78–82

46. Інтелектуальні технології моделювання в інформаційно-аналітичній системі державної податкової служби: монографія / за заг. ред. Л. Л. Тарангул. К. : Алерта, 2010. 358 с.

47. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 № 1023-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12/sp:max50:nav7:font2#Text>

48. Про рекламу: Закон України від 03.07.1996 № 270/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-вр/sp:max50:nav7:font2#Text>

49. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 № 851-ІV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15/sp:max50:nav7:font2#Text>

50. Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах: Закон України від 05.07.1994 № 80/94-ВР. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-вр/sp:max50:nav7:font2#Text>

51. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 № 2155-VIII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19/sp:max50:nav7:font2#Text>

52. Про платіжні послуги: Закон України від 30.06.2021 № 1591-IX. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20/sp:max50:nav7:font2#Text>
53. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17/sp:max50:nav7:font2#Text>
54. Shkolnyk I., Frolov S., Orlov V., Datsenko V., Kozmenko Ye. The impact of financial digitalization on ensuring the economic security of a country at war: New measurement vectors. *Investment Management and Financial Innovations*, 2022. № 19 (3). P. 119–138.
55. Офіційний сайт МФУ. Відкритий бюджет <https://openbudget.gov.ua/national-budget/expenses?class=functional&view=table>
Відкритий бюджет I
56. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI
URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
57. Ціна держави URL: <https://cost.ua/>
58. Звіт ДПС України 2022 <https://tax.gov.ua/data/files/292923.pdf>
59. Європейська Бізнес Асоціація URL: <https://eba.com.ua/research/doslidzhennya-ta-analytika/>
60. Податкове навантаження на бізнес під час війни – результати дослідження LIGA ZAKON <https://usp-ltd.org/podatkove-navantazhennia-na-biznes-pid-chas-vijny-rezultaty-doslidzhennia-liga-zakon/>
61. Бізнес скаржиться на постійні податкові зміни та нестачу часу на адаптацію <https://eba.com.ua/biznes-skarzhytsya-na-postijni-podatkovi-zminy-ta-nestachu-chasu-na-adaptatsiyu/>
62. Li, J., Bao, N.J., Hu, S., Hu, W., Zerbino, M. (2020). Digitization and International Tax Dispute Resolution: A Window of Opportunity for BRITACOM. SSRN Electronic Journal. Osgoode Legal Studies Research Paper. URL:

https://digitalcommons.osgoode.yorku.ca/cgi/viewcontent.cgi?article=3802&context=scholarly_works

63. Офіційний сайт Європейського союзу. Євростат URL: <https://ec.europa.eu/eurostat>

64. Tax authorities are going digital. Stay ahead and comply with confidence. 2017. URL: https://assets.ey.com/content/dam/ey-sites/ey-com/en_gl/topics/digital/ey-tax-authorities-are-going-digital.pdf

65. How governments are expanding their tech toolboxes for tax collection. EY. URL: https://www.ey.com/en_sk/tax/how-us-tax-reform-may-carry-hidden-costs-for-workers

66. Tax Administration 2022: Comparative Information on OECD and other Advanced and Emerging Economies. Data tables. URL: https://read.oecd-ilibrary.org/taxation/tax-administration-2022_5711f734-en#page184

67. Наказ ДПС України від 22.11.2021 № 965 «Про затвердження місії та Стратегічного плану Державної податкової служби України на 2022–2024 роки» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0965912-21#Text>

68. Спеціалізоване клієнтське програмне забезпечення для формування та подання звітності до «Єдиного вікна подання електронної звітності». Державна податкова служба України. URL: <https://tax.gov.ua/elektronna-zvitnist/spetsializovane-klientske-program>

69. Tax Administration 3.0: The Digital Transformation of Tax Administration. URL: <https://www.skatteetaten.no/globalassets/omskatteetaten/analyse-og-rapporter/rapporter/taxadministration-3.0---oecd2020.pdf>

70. This is the story of the world's most advanced digital society. E-Estonia. URL: <https://e-estonia.com/story/>

71. National Digital Identity. Smart Nation Singapore. URL: <https://www.smartnation.gov.sg/initiatives/strategic-national-projects/national-digital-identity>

72. Jingnan Chen, Shaun Grimshaw and Gareth Myles. Testing and Implementing Digital Tax Administration. *Digital Revolutions in Public Finance*. 2017. 362 p. URL: <https://doi.org/10.5089/9781484315224.071>

73. Chen Jia. Tax deduction app goes online. (Jan. 2, 2019) China Daily. URL: <https://www.chinadaily.com.cn/a/201901/02/WS5c2c04ffa310d91214051f69.html>

74. Tax Administration: Comparative Information on OECD and Other Advanced and Emerging Economies. Tax Administration 2019. https://read.oecd-ilibrary.org/taxation/tax-administration-2019_74d162b6-en#page45

75. Porque pedir Fatura? E-Fatura. URL: <https://faturas.portaldasfinancas.gov.pt/>

76. The Changing Tax Compliance Environment and the Role of Audit. URL: https://www.oecd-ilibrary.org/taxation/the-changing-tax-compliance-environment-and-the-role-of-audit_9789264282186-en

77. Крисоватий А. І., Луцик А. І. Податки і фіскальна політика: навч. посіб. Тернопіль, 2003. 312 с.

78. Соколовська А. М. Податкова система держави: теорія та практика становлення : автореф. дис. ... д.е.н. 2018. 488 с. 8. Міністерство фінансів України : офіційний вебсайт. URL: <http://www.minfin.gov.ua/>